

**ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ КАТЕГОРІЯМИ
«ФІНАНСИ» ТА «ГРОШІ»**

**Дроботя Я.А. к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія**

***Анотація.** У статті подано дослідження сутності фінансів як економічної категорії. Обґрунтовано погляди автора на дану категорію. Досліджено взаємозв'язок між категоріями «фінанси» та «гроші» і визначено первинність фінансів по відношенню до грошей.*

***Annotation.** The article presents the study of essence of finance as an economic category. Proved the author's views on this category. Are investigated the interconnection between the categories of «finance» and «money» and defined the primacy of finance in relation to money.*

Постановка проблеми. Фінанси є важливою складовою політичного, економічного, соціального життя будь-якого сучасного суспільства. Фінанси є також однією із провідних умов функціонування держави, господарюючих суб'єктів, невід'ємною частиною життя окремого індивіда, сім'ї. Саме тому, на нашу думку, означене питання залишається і буде залишатись актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сутності фінансів здійснювала значна кількість науковців зокрема, Г.М. Азаренко, В. І. Аранчій, І.Г. Благун, І.І. Борисенко, О.Д. Василик, О.Д. Вовчак, В.С. Загорський, Е. Нікбахт, І.Р. Чуй та інші.

Питанню сутності грошей присвятили свої праці В. І. Аранчій, С. Аржевітін, Л.М. Бойко, Н. Виговська, І. Зубіашвілі, Б.С. Івасіва, В. Ільїн, О. Петрук, М. В. Руденко, М.І. Савлук, Т.В. Симко та інші дослідники.

Однак питання взаємозв'язку між категоріями «фінанси» та «гроші» залишається недостатньо дослідженим, що і обумовлює актуальність публікації.

Формування цілей статті. Метою статті є висвітлення результатів дослідження щодо сутності фінансів як економічної категорії і взаємозв'язку між категоріями «фінанси» та «гроші».

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінанси є інтегрованою категорією, що пронизує економічне, політичне соціальне життя суспільства.

Аранчій В. І. розглядає питання сутності фінансів як сукупність економічних відносин, які пов'язані з розподілом та перерозподілом ВВП [8, с. 31]. О.Д. Василик аналізує питання сутності фінансів на макро- та мікрорівнях, що відображають економічні відносини з приводу фінансових ресурсів [3]. О.Р. Романенко вказує, що фінанси є продуктом взаємодії держави та товарно-грошових відносин [7, с.5]. Автор також вказує, що «фінанси – це одна з конкретних історичних форм економічних відносин, функціонування яких пов'язано з об'єктивною необхідністю розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту [7, с. 7]». В.В. Вегнер досліджує категорію «фінанси» в якості системних відносин пов'язаних з розподілом ВВП і формуванням фондів грошових коштів та як матеріальний носій фінансових відносин [4]. З нашого погляду, матеріальним носієм фінансових відносин є не фінансові ресурси, а гроші, що втілені у фінансових ресурсах.

Зві Боді вказує, що «фінанси – наукова дисципліна, яка вивчає питання розподілу недостатніх грошових коштів у часі та в умовах невизначеності [7, с.9]». Отже, Зві Боді аналізує чинник руху грошей в певному часовому проміжку як відображення фінансів.

Узагальнюючи погляди науковців на категорію «фінанси» слід вказати, що фінанси досліджують в наступних аспектах:

- як економічні відносини з приводу розподілу ВВП;
- як економічні відносини з приводу розподілу ВВП та формування грошових фондів;
- як результат взаємодії держави та товарно-грошових відносин;
- як матеріальний носій фінансових відносин;

- як наукова дисципліна та історична категорія;
- як рух грошових коштів в часі.

З нашого погляду дані визначення сутності фінансів розкривають його зміст в якомусь одному із аспектів, залишаючи поза увагою інші.

На нашу думку, сутність фінансів розкривається в наступному:

- фінанси - історична, соціально-економічна категорія та наукова дисципліна;
- фінанси - мета руху грошових коштів в державі, між окремими суб'єктами господарювання, домогосподарствами;
- фінанси - вираження функцій грошей як засіб обігу, засіб нагромадження та засіб платежу;
- фінанси - динамічний стан фінансової системи.

Визначення сутності фінансів подано на рис. 1.

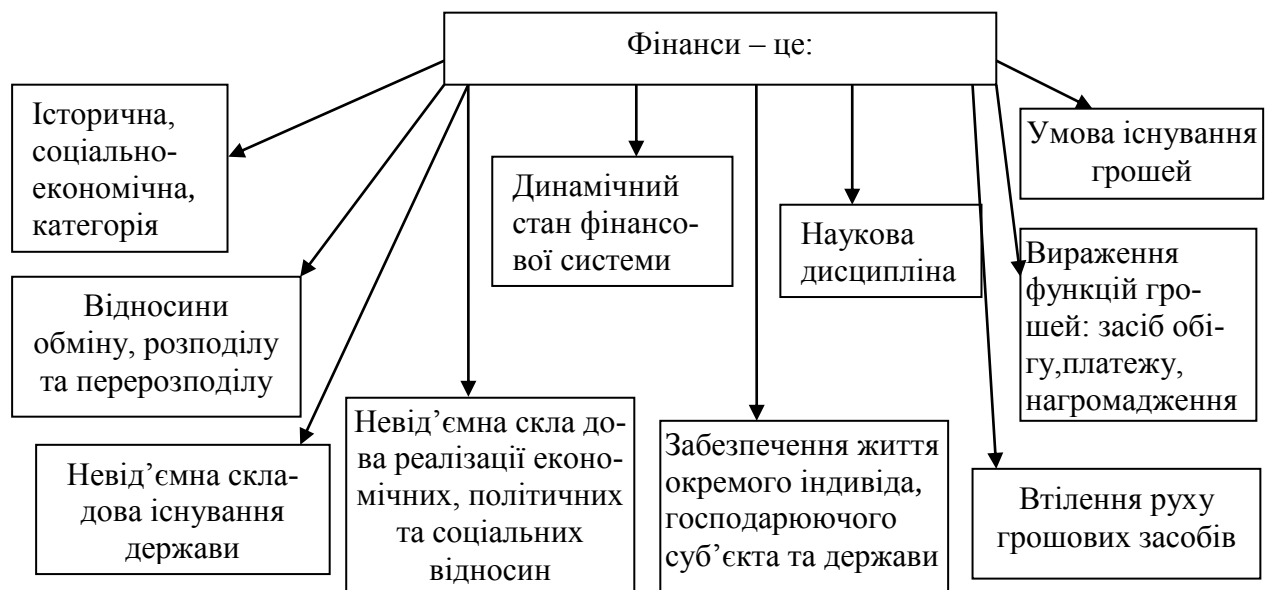

Рис. 1. Сутність категорії «фінанси»

Джерело: узагальнено автором на основі [3, 4, 7, 8]

На наш погляд, кожна складова сутності категорії «фінанси» є рівнозначною.

Романенко О.Р. стверджує, що виникнення фінансів пов'язане з процесами первинного розподілу вартості [7, с.12]. Венгер В.В. зазначає, що фінанси, як історична категорія, виникли з появою держави, а передумовою

виникнення фінансів було розмежування доходів держави та її глави [4, с.11]. З нашого погляду зародження фінансів відбулося ще за часів розпаду первиннообщинного ладу, причиною ж стало виникнення труднощів при обміні товарами. Венгер В.В. також стверджує, що у грошових потоках відображаються відносини обміну, розподілу та перерозподілу [4, с.17]. В.І. Аранчій зазначає, що мета руху грошових коштів – прихована сторона фінансів, а видима сторона фінансів – грошові потоки [8, с.29].

Отже, саме фінанси приводять у рух статичний стан фінансової системи - гроші, що є вимірником фінансів, можливістю їх втілення. Оскільки гроші рухаються з певною метою, то мета їх руху це і є фінансові відносини, фінанси. Історія зародження грошей також вказує на їх виникнення в якості технічного посередника для реалізації фінансових відносин між суб'єктами. Зокрема, існує дві концепції походження грошей – раціоналістична та еволюційна. Згідно раціоналістичної концепції виникнення грошей пов'язане з полегшенням обміну внаслідок домовленості між людьми. Еволюційна концепція передбачає виникнення грошей як тривалий еволюційний процес, що полегшує обмін [5, с.7-9]. Хоча обидві концепції мають різний погляд на виникнення грошей, однак вони єдині щодо мети їх виникнення – для полегшення обміну.

Отже, потреба ринку у забезпеченні ефективного обміну, що є первинною формою фінансових відносин, на наш погляд, і є основною причиною походження грошей.

Однак, гроші це не лише засіб реалізації фінансових відносин, фінансів, а й засіб їх вираження, що набуває форму ціни товарів, ресурсів, праці через функцію грошей міру вартості.

Саме тому, на наш погляд, дані категорії є взаємозалежними: гроші не можуть функціонувати без фінансів, однак і фінанси не можуть реалізовуватись без грошей. Отже, функціонування фінансової системи забезпечується поєднанням статичного та динамічного стану.

В табл. 1 подано порівняння категорій «гроші» та «фінанси».

Порівняння категорій «гроші» та «фінанси»

Гроші	Фінанси
За категорією	
Соціально-економічна, історична категорія	Соціально-економічна, історична категорія
За сутністю	
Гроші – технічний посередник обміну без якого неможливе функціонування фінансів	Фінанси – це відносини обміну, розподілу та перерозподілу ресурсів між суб'єктами
Гроші – засіб втілення відносин суспільства	Фінанси – сукупність відносин суспільства
Гроші – товар, що виконує роль загального еквівалента	Фінанси – економічні відносини, що втілюються за допомогою грошей
За призначенням	
Гроші – носій самозростаючої вартості та посередник обміну	Фінанси – носій відносин суспільства
За станом	
Гроші – статичний стан фінансової системи	Фінанси – динамічний стан фінансової системи

Джерело: узагальнено автором на основі [1, 2, 3, 5, 6, 8]

Узагальнюючи слід зазначити, що фінанси як категорія ширша за гроші та включає останню. Оскільки гроші є засобом втілення фінансів, то саме від «якості грошей», тобто відповідності грошових знаків сучасним суспільним вимогам, ефективності організації грошового обороту залежить «переміщення» даного «засобу» до суб'єктів економічних відносин та ефективність функціонування даних суб'єктів зокрема і фінансів загалом. Функціонування фінансів відбувається за рахунок реалізації фінансової політики, яка є складовою економічної політики держави, що забезпечує мобілізацію фінансових ресурсів, їх раціональний розподіл і використання для забезпечення економічного й соціального розвитку держави [7, 8].

В табл. 2 подано характеристику фінансової та грошової політики держави.

Порівняння фінансової та грошової політики держави

Грошова політика	Фінансова політика
Грошова політика є складовою фінансової політики	Фінансова політика є складовою економічної політики
Грошова політика забезпечує ефективний рух грошей	Фінансова політика забезпечує визначення суб'єкту і об'єкту зосередження грошей, визначення обсягів та часу їх зосередження
Грошова політика проявляється у забезпеченні ефективного грошового обороту	Фінансова політика проявляється у забезпеченні економічного та соціального розвитку держави і громадян

Джерело: узагальнено автором на основі [1, 2, 3, 4, 7, 8]

Оскільки політика визначає сферу діяльності в певній області, то за даними табл. 2 можемо зробити висновок, що якщо грошова політика є складовою фінансової політики, забезпечуючи рух грошей для цілей фінансової політики, то це є ще одним аргументом на користь того, що категорія «фінанси» є ширшою порівняно з категорією «гроші».

Висновок. Отже, згідно проведеного нами дослідження визначено, що зародження грошей відбулось як наслідок зародження фінансових відносин, фінансів.

Визначено, що гроші є статичним станом грошової системи, а фінанси – динамічним. Гроші це не лише засіб реалізації фінансових відносин, а й засіб вираження фінансових відносин, що набуває форму ціни товарів, ресурсів, праці.

Література.

1. Аржевін С. Підходи до визначення сутності грошей / С. Аржевін // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 140-146.
2. Бриль О.О. Інституалізація сучасних грошей: передумови та наслідки / О.О. Бриль // [електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу : www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_28_1/2pdf.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС. – 2000. – 416 с.

4. Венгер В.В. Фінанси : навч. посібник / В.В. Венгер . – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.

5. Гроші та кредит : підручник / М. І. Савлук [та ін.] ; за ред. М. І. Савлука. – 3-тє вид. пер. та доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 598 с.

6. Ільїн В. Еволюція грошей: від засобу обміну – до загальної міри вартості / Володимир Ільїн // Вісник НБУ. – 2011. – № 4. – С. 60-64.

7. Романенко О.Р. Фінанси : підручник / О.Р. Романенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 312 с.

8. Фінанси : навч. посібник / В.І. Аранчій, Ю.М. Лелюк, Л.М. Капаєва, В.Д. Чумак та ін. – Полтава : АСМІ, 2009. – 592 с.